

راهنمای والدین

آموزش جنسی در مدرسه

!من متوجه خواهم شد

سند تهیه شده توسط

Gabrielle Morin
M.A. en sexologie

با همکاری

Anne-Claudie Beaulieu
B.A. en sexologie
Stéphanie Thibodeau
M.A. en éducation

© 2022

UQÀM

**Chaire de recherche sur
les enjeux de la diversité
en éducation et en formation**

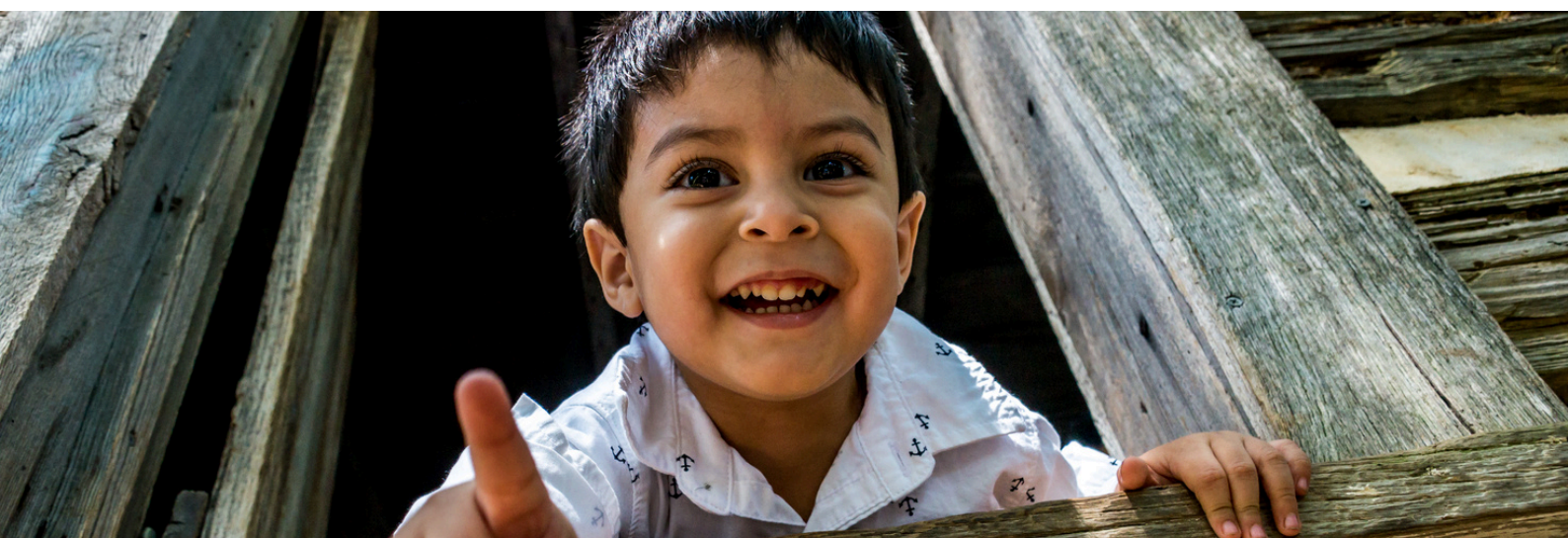
FACULTÉ DES SCIENCES DE L'ÉDUCATION
Université du Québec à Montréal

کمک به فرزند برای درک احساساتش به این معنا نیست که ما با آن احساسات موافق هستیم یا از آن‌ها حمایت می‌کنیم

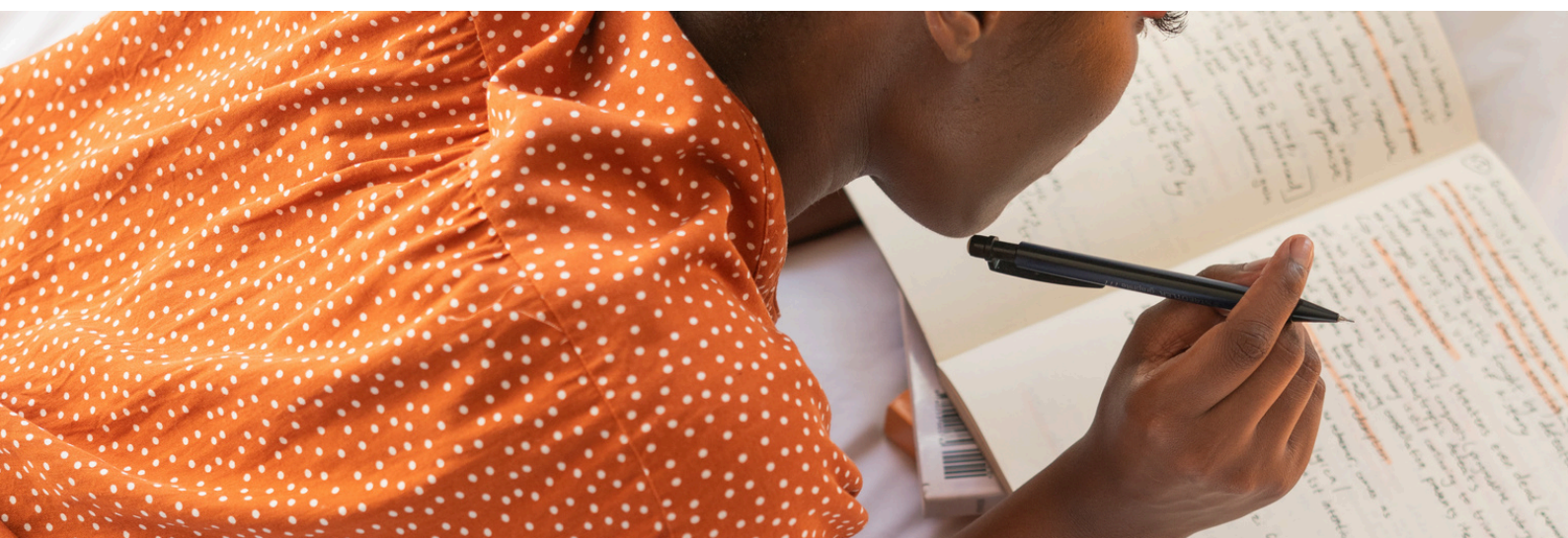
آدل فابر و الین مازلش

اگر این راهنما در دست دارید، احتمالاً باید به این دلیل باشد که احساس می‌کنید در آموزش مسائل جنسی فرزند خود نقش دارید. این راهنما ابزاری نیست که به شما بگوید چگونه این کار را انجام دهید، بلکه هدف آن کمک به درک این موضوع است که چرا آموزش مسائل جنسی برای جوانان ما دارای یک ارزش ویژه است و چگونه مدرسه و خانواده می‌توانند با همکاری یکدیگر شرایطی را فراهم کنند تا فرزند شما شکوفا شود.

ما در این راهنما از یک ادبیات فراگیر استفاده کرده‌ایم تا تمام هویت‌های جنسی را در بر بگیرد. امید است این راهنما بتواند برای تمام خوانندگان آن جامع و کامل باشد. به همین منظور، از ضمائر خنثی، پایان‌بندی‌های کوتاه اما جامع که شامل همه شود و همچنین از روش مخفف دوگانه نویسی برای مذکر و مونث استفاده کرده‌ایم.

تاریخچه آموزش جنسی در کبک

7

دلایل بازگشت آموزش جنسی
در کبک

8

رشد روانی-جنسی کودک

12

چشم انداز تمایلات جنسی که توسط
برنامه آموزش جنسی اتخاذ شده است

14

موضوعات مختلف تحت پوشش برنامه
آموزش جنسی

16

نقش ها و مسئولیت ها
مدرسه و خانواده

18

نقش والدین در تربیت جنسی فرزندشان

19

جوانان را در مرکز آموزش جنسی قرار
دهید

20

فهرست منابع

21

کتابشناسی

26

تاریخچه آموزش مسائل جنسی در کبک

در سال ۲۰۱۸ در کبک شاهد بازگشت آموزش مسائل جنسی به عنوان بخشی از محتوای اجباری در مدارس ابتدایی و متوسطه بودیم. با این حال، لازم به ذکر است که پیش از سال ۲۰۱۸ آموزش مسائل جنسی در مدارس وجود داشته و به طور کامل حذف نشده بود.

تاریخچه آموزش مسائل جنسی در مدارس به نیمه اول دهه ۱۹۰۰ بازمی‌گردد. از اوایل دهه ۱۹۳۰ تا دهه ۱۹۶۰، آموزش امور جنسی در کبک تحت تأثیر گفتمان کلیسای کاتولیک قرار داشت. در پی جرم‌زدایی از همجنس‌گرایی و سقط جنین در سال ۱۹۶۹، درخواست‌ها برای ارائه آموزش مسائل جنسی در مدارس، به‌ویژه از سوی فدراسیون کبک برای تنظیم خانواده افزایش یافت. در سال ۱۹۸۵، یک برنامه آموزش حرفه‌ای و اجتماعی شامل بخش آموزش مسائل جنسی در مدارس ابتدایی و متوسطه گنجانده شد. هدف اصلی این برنامه، پیشگیری از بارداری نوجوانان و عفونت‌های مقاربتی از راه جنسی و خون بود. این سرفصل در اوایل دهه سال ۲۰۰۰، با آغاز اصلاحات آموزشی، متوقف شد.

پس از این اصلاحات، آموزش مسائل جنسی دیگر اجباری نبود و به اختیار معلم‌ها، مدیران مدارس و منابع و نهاد های خارج از مدرسه مانند مراکز خدمات اجتماعی و سازمان‌های اجتماعی واگذار شد. کمبود چارچوب و خط مشی های مشخص باعث شد که آموزش مسائل جنسی به صورت ناهمسان ارائه شود و حتی در برخی موارد کاملاً نادیده گرفته شود. یک نظرسنجی داخلی که در سال ۲۰۱۲ توسط وزارت آموزش و ورزش و رفاه کبک انجام شد، نشان داد که هشتاد درصد مدارس تنها به یک آموزش ناقص در زمینه آموزش مسائل جنسی بدون داشتن راهبرد های سازمانی مشخص یا بدون در بر گرفتن موضوعات مشخص، بسنده می کنند. در مواجهه به این وضعیت، وزارت آموزش کبک در سال ۲۰۱۵ یک طرح آزمایشی برای برنامه آموزش جنسی اجرا کرد که شامل سرفصل های اجباری از مقطع پیش‌دبستانی تا سال پنجم متوسطه را در بر می گرفت. این برنامه رویکردی جامع و مثبت به موضوع جنسیت را با این هدف که هم رشد دانش‌آموزان را تسهیل کند و هم آسیب‌پذیری آن‌ها را در برابر برخی مسائل کاهش دهد، اتخاذ کرده است. از پاییز ۲۰۱۸، این برنامه جدید در مدارس سراسر استان کبک اجرایی شده است.

دلایل بازگشت آموزش مسائل جنسی به مدارس در کبک

آموزش مسائل جنسی در محیط آموزشی مدارس کبک پس از آن که اجباری بودن خود را از دست داد، دچار ناهمگونی گردید. این شرایط، تأثیرات گوناگونی بر سلامت جنسی نسلی که این آموزش‌ها را دریافت نکرد، بر جای گذاشت. ازجمله این تا ثیرات می‌توان به افزایش بیماری‌های مقاربتی و خونی، شیوع قابل توجه خشونت های جنسیتی و جنسی و همچنین به ایجاد تشمت و چندگانگی در رابطه با آموزش مسائل جنسی اشاره کرد. علاوه بر پیامد های مثبت آموزش مسائل جنسی، این دلایل ذکر شده نیز به بازگشت آموزش جنسی به صورت اجباری در مدارس کمک کردند.

افزایش بیماری های مقاربتی

در سال ۲۰۱۷، افزایش ۶۵.۴ درصدی نرخ سوزاک بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ گزارش شد، و در این میان مردان، نوجوانان و بزرگسالان جوان بیشترین گروه‌های مبتلا را تشکیل می‌دادند. از سوی دیگر، کلامیدیا که از شایع ترین بیماری های عفونی مقاربتی، خونی است، رو به افزایش یوده و عمدتاً بزرگسالان جوان را تحت تا ثیر قرار می‌دهد. مطالعه پیکسل (تصویریری از سلامت جنسی جوانان بزرگسال در کبک) که توسط موسسه ملی بهداشت کبک در سال ۲۰۱۷ انجام شد، نشان می‌دهد که بزرگسالان جوان اطلاعات کافی درباره روش‌های انتقال و پیامد های انتقال مقاربتی عفونی و خونی ندارند. جوانان واقعا معنای خطر در معرض بیماری های مقاربتی عفونی، خونی بودن را احساس نمی‌کنند هر چند که خود بیماری را بسیار جدی تلقی می‌کنند. در کبک، بزرگسالان جوان گروه سنی‌ای هستند که آموزش مسائل جنسی را به شیوه های بسیار گوناگونی دریافت کرده‌اند. این نتایج به‌وضوح بر اهمیت ارائه آموزش مسائل جنسی باکیفیت برای سلامت جوانان را صحه می‌گذارد.

پیشگیری از خشونت‌های جنسیتی و جنسی

یکی از اهداف آموزش مسائل جنسی، پیشگیری از خشونت در روابط عاشقانه است. وضعیت گزارش‌شده در مطالعه پیکسل در این زمینه نگران‌کننده به نظر می‌رسد. نتایج نشان می‌دهد که یک نفر از هر ده نفر شرکت‌کننده گزارش داده است که در سال گذشته در روابط جنسی خود متحمل خشونت شده است. این نسبت بر اساس گروه سنی یا جنسیت تغییر چندانی نمی‌کند. همچنین، ۲۱.۳ درصد از پاسخ‌دهندگان گزارش داده‌اند که در طول زندگی خود خشونتی با ماهیت جنسی را تجربه کرده‌اند. در میان زنان، این رقم نزدیک به یک نفر از هر سه نفر می‌رسد. خشونت می‌تواند به اشکال مختلفی بروز کند. خشونت ممکن است در چارچوب روابط جنسی یا عاشقانه نیز ظاهر شود. همچنین می‌تواند به شکل خشونت فیزیکی، روانی یا جنسی نمود پیدا کند. خشونت‌های جنسی و عاطفی می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای را در ابعاد روانی، اجتماعی، جسمی و زندگی جنسی فرد بر جای بگذارد. علاوه بر این، ممکن است برای فردی که مرتکب این خشونت‌ها می‌شود، پیامدهای قانونی نیز در پی داشته باشد. داشتن اطلاعات بیشتر در این زمینه به جوانان کمک می‌کند تا ابزارهای موثرتری برای شناسایی خشونت، پیشگیری از آن و برقراری روابط سالم‌تر با دیگران در اختیار داشته باشند.

پراکندگی منابع اطلاعاتی در مورد مسائل جنسی

جوانان به طور فزاینده‌ای با اطلاعات مختلفی مرتبط با مسائل جنسی مواجه می‌شوند که برخی از این اطلاعات ممکن است متناقض باشند. در درجه اول، جوانان اطلاعات مرتبط با این موضوع را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند. اگرچه برخی از آن‌ها اذعان دارند که این اطلاعات همیشه صحیح نیست، معمولاً آن‌ها در ابتدا به هم‌سالان خود رجوع می‌کنند تا درباره موضوعاتی که پرداختن به آن‌ها با بزرگ‌ترها دشوار است، اطلاعات جمع‌آوری کنند.

علاوه بر این، رسانه‌ها نیز نقش مهمی ایفا می‌کنند. چه در فیلم‌ها، تبلیغات یا در شبکه‌های اجتماعی، این رسانه‌ها مملو از پیام‌ها و تصاویر با مفاهیم جنسی ضمنی و آشکار هستند. نمونه‌های بارز آن شامل شیء‌انگاری جنسی بدن دختران و زنان و وجود استاندارد های دوگانه در مورد پذیرش اجتماعی رفتارهای جنسی پسران در مقایسه با دختران می‌باشد. علاوه بر این، رسانه‌ها تمایل دارند کلیشه‌ها و ایده‌آل‌هایی را ترویج دهند که از واقعیت فاصله دارند. این پیام‌های گمراه‌کننده می‌توانند شامل نحوه نگاه ما به بدنمان، ارزش‌گذاری بر برخی رفتارهای کلیشه‌ای زنانه یا مردانه، و همچنین پیش‌فرض‌های نادرست درباره گروه‌های مختلف در زمینه مسائل جنسی باشند.

اجتماعی‌نیز می‌تواند نقش مهمی در زمینه آموزش مسائل جنسی ایفا کند. به عنوان نمونه، می‌توان به اجتماعات مذهبی اشاره کرد، که توسط بسیاری از جوانان و خانواده‌های آن‌ها به عنوان منابع قابل اعتماد و آموزشی شناخته می‌شوند. با این حال، با وجود این که برخی رهبران مذهبی در صحبت درباره مسائل جنسی احساس راحتی می‌کنند و در آموزش مسائل جنسی جوانان جامعه خود مشارکت دارند، اما این موضوع برای همه آن‌ها صادق نیست.

علاوه بر این، اجتماعات، صرف‌نظر از ماهیتشان، اغلب تابوهایی درباره مسائل جنسی دارند که موجب می‌شود افراد از پرداختن به این موضوعات خودداری کنند یا آن‌ها را از طریق تصاویر یا نمادها بیان کنند. این امر می‌تواند برای جوانانی که به دنبال پاسخ هستند، گیج‌کننده باشد. افزون بر این، وجود این تابوها ممکن است به گسترش باورهای نادرست دامن بزند که تغییر یا از بین بردن آن‌ها در آینده، با رسیدن به سن بزرگسالی، دشوار خواهد بود.

والدین، که خود کنش‌گران اصلی و تأثیرگذار در آموزش مسائل جنسی هستند، ارزش‌ها، هنجارها و فرهنگ خود را به جوانان منتقل می‌کنند. با این حال، برخی از والدین به دلیل نوع آموزش مسائل جنسی که خود دریافت کرده اند، آداب و رسوم فرهنگی‌شان، یا صرفاً به دلیل دشواری در ارتباط برقرار کردن با فرزندانشان، احساس می‌کنند که ابزارهای لازم برای پرداختن به برخی موضوعات حساس یا تابوهای مربوط به جنسیت را در اختیار ندارند. صحبت کردن در مورد مسائل جنسی با فرزند می‌تواند هم برای والدین و هم برای فرزندان، احساس شرم و ناراحتی ایجاد کند.

مدرسه نیز به نوبه خود به عنوان یک نهاد آموزشی عمل می‌کند و اطلاعات صحیح و ضروری را برای توسعه مناسب کودک یا نوجوان ارائه دهد، این در حالی است که آن‌ها را به پرورش حس انتقادی و قدرت به قضاوت نیز هدایت می‌کند. ارائه آموزش مسائل جنسی در بستر مدرسه همچنین این امکان را فراهم می‌آورد که تمام دانش‌آموزان به شکلی یکسان آموزش ببینند.

پیامدهای مثبت آموزش مسائل جنسی

عوامل زمینه‌ای ذکر شده، همراه با تأثیرات مثبت آموزش مسائل جنسی بر کودکان، موجب شد تا این آموزش‌ها در سال ۲۰۱۸ به صورت محتوای اجباری به مدارس کبک بازگردانده شوند. علاوه بر این، برخلاف برخی باورهای نادرست، یکی از تأثیرات آموزش مسائل جنسی، به تأخیر انداختن ورود به زندگی جنسی فعال است، زیرا این آموزش‌ها جوانان را تشویق می‌کند بهترین زمان را متناسب با شرایط و آمادگی خود انتخاب کنند همچنین لازم به ذکر است که آموزش مسائل جنسی به جوانان کمک می‌کند با افزایش استفاده از وسایل پیشگیری، رفتارهای پرخطر را کاهش دهند. این آموزش‌ها تأثیری بر دفعات روابط جنسی جوانانی که از قبل دارای روابط جنسی هستند، ندارد.

آموزش مسائل جنسی با ترغیب جوانان به اتخاذ تصمیمات و رفتارهایی که با نیازها و ارزش‌های آن‌ها سازگار است، می‌تواند به تقویت احساسات و رفتارهایی که مشوق خویشنداری و کنترل نفس هستند، کمک کند. این آموزش‌ها همچنین گفتگو و پذیرش ذهنی را در میان جوانان تسهیل کرده و آن‌ها را به بزرگسالانی با رفتارهای جنسی سالم‌تر تبدیل می‌کند.

رشد روانی- جنسی کودک

رشد جسمی و ذهنی جوانان از مراحل مختلفی عبور می‌کند. در اینجا، تصویر کلی از مراحل مختلفی که ممکن است آن‌ها طی کنند، بر اساس پیشنهاد هایی که سنت پیر و ویو مطرح کرده اند، اشاره می‌کنیم. با این حال، باید توجه داشت که این مراحل صرفاً به‌عنوان راهنمای کلی ارائه شده‌اند و ممکن است از فردی به فرد دیگر متفاوت باشند، برای مثال ممکن است زودتر، دیرتر یا حتی در دوره‌های زمانی مختلف اتفاق بیفتند، بدون این که لزوماً مشکلی ایجاد شود.

سه تا پنج سالگی

این دوره فعال‌ترین زمان از نظر رشد روانی-جنسی پیش از نوجوانی است و برای آن‌ها مملو از کنجکاوی است. کودکان در این سنین اشتیاق زیادی به عملکردهای بدن خود پیدا می‌کنند مانند رفتن به دستشویی یا آشنایی با اعضای بدن. کودکان همان‌طور که تمایل دارند بدن برهنه خود را نشان دهند، کنجکاوند تا دیگران را نیز برهنه ببینند. این رفتارهای نمایشی و نظربازانه طبیعی است. کودکان در این سنین نیز به‌طور طبیعی لذت خود انگیزگی اندام تناسلی را نیز کشف خواهند می‌کنند. برای آن‌ها، این تحریک جنبه اروتیک و شهوانی ندارد و با مفهوم جنسی در بزرگسالان متفاوت است. این تنها پاسخی طبیعی از لذتی است که از بدن آن‌ها ناشی می‌شود. آن‌ها دوست دارند درباره توانایی‌های بدن خود با دوستان هم سن و سال خود صحبت کنند. همچنین، آن‌ها دوست دارند درباره توانایی‌های بدن خود با دوستان هم سن و سال خود صحبت کنند. همچنین، از بازآفرینی رفتارهای عاشقانه در بازی خود لذت می‌برند (مثلاً دست همدیگر را گرفتن، بوسیدن یا گفتن کلمات محبت‌آمیز).

در این سنین، نقش والدین این است که توضیحات ساده‌ای درباره فرایند تولیدمثل، تولد و عملکردهای بدن ارائه دهند. در زمینه پیشگیری از خشونت‌های جنسی، مهم است که تفاوت بین قسمت‌های خصوصی‌تر بدن (مانند اندام‌های تناسلی، باسن و سینه‌ها) و دیگر قسمت‌های بدن (مانند زانوها، بازوها و پاها) برای کودکان توضیح داده شود. سپس، برای معرفی مفهوم اساسی حریم خصوصی، تشخیص «لمس‌های خوب» (حرکاتی که ما را خوشحال می‌کنند، حس خوبی به ما می‌دهند، مانند در آغوش گرفتن، گرفتن دست، نوازش موها) از «لمس‌های بد» (حرکاتی که باعث می‌شوند احساس بدی کنیم، احساسات عجیب یا منفی در ما ایجاد می‌کنند و معمولاً به قسمت‌های خصوصی بدن مربوط می‌شوند) می‌تواند به کودکان کمک کند تا موقعیت‌هایی را که در آن احساس امنیت نمی‌کنند، شناسایی کنند. همچنین می‌توان با کودک در مورد افرادی که در صورت بروز مشکل می‌تواند به آن‌ها مراجعه کند، صحبت کرد. مهم است که همراه با کودک افرادی را به‌عنوان چهره‌های مورد اعتماد شناسایی کنید تا در هر موقعیت دشواری بتوانند به آن‌ها مراجعه کنند.

شش تا نه سالگی

در این سنین، ممکن است شاهد کاهش علاقه به مسائل جنسی باشیم. کودکان معمولاً در این سن نیاز بیشتری به حریم شخصی پیدا می‌کنند. آن‌ها یک حس شرم و حیای خاصی پیدا خواهند کرد. این ممکن است به صورت دشواری در بیان احساسات یا حتی خجالت کشیدن هنگام صحبت در مورد برخی مسائل مربوط به مسائل جنسی خود را نشان دهد. کودکان اغلب نگاهی تحقیر آمیز به رفتارهای عاشقانه دارند، علی‌رغم اینکه این مسائل آن‌ها را مجذوب می‌کند. همچنین در این سنین است که کودکان شروع به دوستی با همسالان خود از جنس مشابه می‌کنند.

این مهم است که والدین به راحت نبودن کودک در صحبت کردن راجع به موضوعات مربوط به مسائل جنسی احترام بگذارند. با این حال، لازم است که والدین در صورت درخواست کودک یا نشان دادن علاقه به این مسائل، آمادگی برای صحبت با آن‌ها را نشان دهند. اگر کودک سوالاتی داشته باشد، می‌توان اطلاعاتی دقیق‌تر به نسبت با سنین قبلی ارائه داد. همچنین، در همین دوران است که می‌توان شروع به صحبت در مورد تغییرات دوران بلوغ در آینده از جمله: افزایش موهای بدن، افزایش وزن و قاعدگی، کرد. خوب است قبل از وقوع این تغییرات درباره آن‌ها صحبت شود تا کودک از نظر عزت نفس یا تصویر بدنی خود دچار آشفتگی یا تزلزل نشود.

در زمینه پیشگیری از خشونت‌های جنسی، والدین می‌توانند به این مساله اشاره کنند که اگر فردی بدن یا قسمت‌های جنسی کودک را لمس کند یا از کودک بخواهد که آن‌ها را لمس کند، این یک تعرض جنسی است. همین طور، اگر فردی از کودک بخواهد که قسمت‌های جنسی خودش را لمس کند، نیز تجاوز جنسی محسوب می‌شود. همچنین، این زمان مناسبی است تا کودک را نسبت به این آگاه کنیم که تجاوز جنسی نه تنها توسط افراد غریبه، بلکه ممکن است توسط فردی که کودک او را می‌شناسد نیز انجام شود.

ده تا دوازده سالگی

در این سنین، امیال عاطفی و جنسی نوجوانان بیدار می‌شود و همچنین تغییرات فیزیکی و روانی مرتبط با بلوغ آغاز می‌شود. آن‌ها ممکن است شروع به پرسیدن سوالاتی در مورد مسائل جنسی بزرگسالان کنند و علاقه‌مند به کسب اطلاعات بیشتر شوند. در این دوره سنی ممکن است نوجوانان در خلوت خودارضایی کنند و اولین رویاهای جنسی خود را تجربه کنند. این دوره‌ای است برای کشف و بیداری که همچنین با حس شرم و خجالت همراه است، که ممکن است آن‌ها را در بیان احساسات خود دچار مشکل و سردرگمی کند. این احساسات می‌توانند باعث شوند که آن‌ها احساسات ضد و نقیضی را در رابطه با مسائل جنسی داشته باشند.

والدین، بسته به راحتی خود در برخورد با این موضوعات، باید آمادگی و تمایل به پاسخ دادن به سوالات نوجوانان خود را داشته باشند. بیداری عاطفی و جنسی زمان مناسبی برای صحبت در مورد روابط برابر بین جنسیت‌ها و شرکای رابطه است. این زمان خوبی برای بیان قوانین خانوادگی مربوط به روابط عاشقانه و همچنین برای صحبت کردن به تفصیل در مورد آنچه نوجوانان می‌توانند از بلوغ انتظار داشته باشند، می‌باشد. علاوه بر این، این دوره زمان مناسبی برای شروع صحبت در مورد خطرات مرتبط با مسائل جنسی (مانند بیماری‌های مقاربتی، بارداری و غیره) می‌باشد. همچنین والدین می‌توانند جنبه‌های مثبت مرتبط با یک زندگی جنسی سالم و رضایت‌بخش را با نوجوانان خود مطرح کنند.

در زمینه پیشگیری از خشونت‌های جنسی، صحبت کردن با نوجوانان در مورد امنیت در اینترنت مهم است. علاوه بر این، ذکر این نکته برای آن‌ها ضروری است که یک تجاوز جنسی ممکن است شامل لمس اندام‌های جنسی یا حتی بدون لمس رخ دهد.

دیدگاه وزارت آموزش و پرورش کبک در مورد مسائل جنسی در برنامه آموزش مسائل جنسی سال ۲۰۱۸

برنامه آموزش مسائل جنسی کبک دیدگاهی جامع از مسائل جنسی ارائه می‌دهد و آن را از پنج منظر بیولوژیکی، روانی-عاطفی، ارتباطی، اجتماعی-فرهنگی و اخلاقی بررسی می‌کند. این برنامه همچنین مسائل جنسی را به‌عنوان یک بعد انسانی در نظر می‌گیرد که نقش مثبتی در زندگی ایفا کرده و منبعی برای شکوفایی، لذت، ارتباطات و قدردانی از زندگی به شمار می‌آید. در نهایت، این برنامه به این نکته اشاره می‌کند که مسائل جنسی از لحظه تولد آغاز شده و در طول زندگی گسترش می‌یابد. در اینجا توصیفی از پنج بعد مسائل جنسی که توسط مدیریت منطقه ای بهداشت عمومی مونترال ارائه شده است، آورده می‌شود.

بُعد زیستی

این همان مفهومی است که اغلب بیش از همه با جنسیت مرتبط است. این بُعد شامل رشد بدن انسان (مانند تغییرات فیزیکی و بلوغ)، عملکردهای بدن (مانند تولید مثل و پاسخ جنسی) و همچنین سلامت جنسی و باروری (مانند عفونت‌های مقاربتی و روش‌های پیشگیری از بارداری) می‌شود. تمام این عناصر تحت تأثیر چهار بُعد دیگر مسائل جنسی قرار دارند.

بُعد روانی-عاطفی

این بُعد به توانایی یک فرد در تأیید خود نسبت به تصویر بدنی‌اش (مانند ادراک از بدن خود)، هویت جنسیتی‌اش (مانند احساس زن بودن، مرد بودن، غیردوجنسیتی (غیر باینری) بودن، بدون جنسیت بودن یا هر هویت دیگری) یا گرایش عاطفی و جنسی‌اش (مانند افرادی که به آن‌ها تمایل دارد یا ندارد) اشاره دارد. این بُعد همچنین شامل بیان احساسات و تمایلات، و همچنین پرورش تخیل و صمیمیت عاطفی و جنسی می‌شود.

بُعد اجتماعی-فرهنگی

این بُعد شامل پیام‌هایی است که از طریق هنجارهای اجتماعی و شیوه‌های فرهنگی منتقل می‌شوند. این جنبه‌ها بر شکل‌گیری و بیان جنسیت، هویت و روابط بین‌فردی و صمیمانه تأثیر می‌گذارند. همچنین، این بُعد به چارچوب‌های قانونی (مانند قوانین و منشورها) اشاره دارد که حقوق و آزادی‌ها را در حوزه جنسیت تعریف می‌کنند، مانند خشونت‌های جنسی و جنسیتی، تبعیض، و مفهوم رضایت.

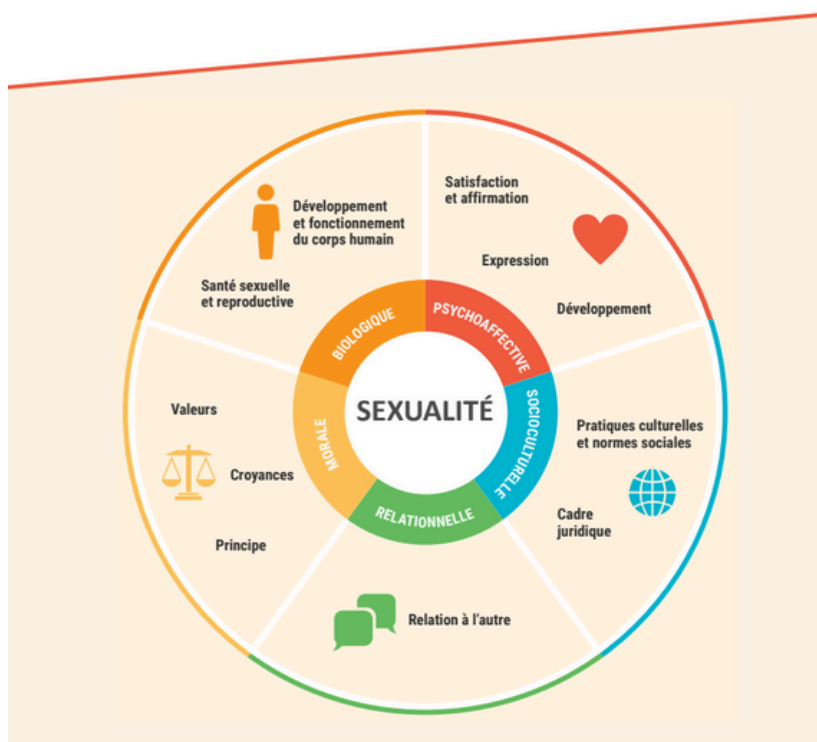
بُعد رابطه‌ای

با توجه به اجتماعی بودن ذات انسان، این بُعد به نیاز فرد برای برقراری ارتباط با دیگران اشاره دارد. این بُعد شامل مهارت‌های ارتباطی، توانایی مذاکره و حل اختلافات با دیگران است. بُعد اخلاقی

جنسیت موضوعی است که با ارزش‌ها، باورها و اصول همراه است. این عوامل بر چگونگی درک فرد از جنسیت، جهت‌دهی به تعاملات او با دیگران، و راهنمایی در انتخاب‌ها و رفتارهایش تأثیر می‌گذارند. این عناصر همچنین به فرد کمک می‌کنند تا آن چه را که از نظر او در حوزه جنسیت قابل قبول یا غیرقابل قبول است، تعریف کند. بنابراین، درک جنسیت یک فرد از طریق توجه به تعامل با این پنج جنبه امکان می‌دهد که چگونه یک فرد جنسیت خود را بسازد و به کار گیرد. موضوعات و فعالیت‌های پیش‌بینی‌شده در برنامه آموزش مسائل جنسی با هدف بررسی این ابعاد و زیرشاخه‌های آن‌ها طراحی شده‌اند تا به نیازهای دانش‌آموزان پاسخ دهند و به آن‌ها کمک کنند تا جهان پیرامون خود را بهتر درک کنند.

برای اطلاعات بیشتر درباره پنج بُعد مختلف مسائل جنسی که در سال ۲۰۱۹ توسط اداره منطقه‌ای بهداشت عمومی مراجعه کنید santemontreal.qc.ca ارائه شده است، می‌توانید به بخش «کلیت مسائل جنسی» در وبسایت

5 dimensions de la sexualité

موضوعات مختلف تحت پوشش برنامه آموزش مسائل جنسی سال ۲۰۱۸ وزارت آموزش و پرورش کبک

برنامه آموزش مسائل جنسی کبک از دوره پیش‌دبستانی تا سال پنجم متوسطه را در بر می‌گیرد. در مقطع ابتدایی، پنج ساعت آموزش در سال و در مقطع متوسطه، پانزده ساعت در سال پیش‌بینی شده است. این برنامه شامل هشت موضوع است که مسائل جنسی را در تمام ابعاد آن مورد بررسی قرار می‌دهد. محتوای آموزشی به گونه‌ای طراحی شده‌اند که به نیازهای دانش‌آموزان پاسخ دهند و با رشد روانی-جنسی آن‌ها سازگار باشند.

رشد جنسی انسان و تن انگاره (تصویر از بدن)

پیش‌دبستانی، سال دوم، چهارم، پنجم و ششم ابتدایی و سال اول متوسطه این مبحث شامل آموزش به دانش‌آموزان درباره بخش‌های مختلف بدن، اندام‌های جنسی و بهداشت می‌شود. همچنین ارزیابی فرد از بدن خود، تغییرات جسمی و روانی دوران بلوغ و احساساتی که با رشد همراه است از جمله تصویر خود از بدن و تأثیر هنجارها بر آن، مورد بررسی قرار می‌گیرد.

بارداری و تولد

پیش‌دبستانی و سال دوم ابتدایی در این مبحث مراحل باروری، بارداری و تولد مورد بررسی قرار می‌گیرد. از دانش‌آموزان خواسته می‌شود تا به گفتگو درباره پذیرش یک نوزاد تازه متولد شده و همچنین تنوع مدل‌های خانواده (مانند خانواده دو والدینی، تک والدینی، ناتنی، همجنس والدینی و غیره) بپردازند.

کلیت مسائل جنسی

سال‌های اول، سوم، ششم ابتدایی، اول و پنجم متوسطه این بخش به بررسی ابعاد مختلف مسائل جنسی می‌پردازد و در عین حال مراحل رشد کودک را در نظر می‌گیرد. برای دانش‌آموزان کوچک‌تر، ابعاد قلب، ذهن، بدن، و پیام‌های اطرافیان معرفی خواهند شد، در حالی که برای نوجوانان بزرگ‌تر، ابعاد بیولوژیکی، روانی-عاطفی، اجتماعی-فرهنگی، ارتباطی و اخلاقی مورد بحث قرار می‌گیرد. در این بخش همچنین به شکل‌گیری نگرش شخصی از طریق گفتگو و درک این ابعاد پرداخته می‌شود. علاوه بر این، ورود به دوره نوجوانی و روش‌های تجربه سالم‌جنسی در طول زندگی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

هویت، نقش‌ها، کلیشه‌های جنسی و هنجارهای اجتماعی

سال‌های اول، سوم، چهارم، ششم ابتدایی و سال‌های اول و سوم متوسطه در این مبحث به بررسی نقش‌ها و کلیشه‌های جنسی همچون ایده‌های پیش‌فرض و خاص مرتبط با جنسیت یک گروه خاص در جامعه و رسانه‌ها پرداخته می‌شود و همچنین بر روابط برابر تأکید می‌گردد. علاوه بر این، به احترام به تفاوت‌ها توجه دارد و موضوعاتی مانند جنسیت گرایی، هم‌جنس گرایی ستیزی و دگر باش ستیزی را مورد بررسی قرار می‌دهد. در نهایت، این امکان را فراهم می‌کند تا میان بلوغ و هویت فردی ارتباط برقرار شود.

تعرض و خشونت جنسی

سال های اول و سوم و پنجم ابتدایی و دوم متوسطه

در این مبحث، به دانش‌آموزان کمک می‌شود تا تعرض جنسی را شناسایی کنند. هدف این بخش، ایجاد آگاهی از چنین موقعیت‌هایی و کمک به بزه‌دیدگان در مقابله با خشونت‌های جنسیتی و جنسی، چه در دنیای واقعی و چه در فضای مجازی، و همچنین آگاهی از عواقب آن‌ها است. این موضوع به فاش کردن خشونت‌های جنسیتی و جنسی و باورها و تصورات نادرست در مورد این موضوعات می‌پردازد. همچنین، اصول و مقررات مربوط به رضایت را، از جمله از طریق قوانین، معرفی می‌کند.

زندگی عاطفی و عاشقانه

سال های دوم، چهارم، ششم ابتدایی و سال های اول، دوم، سوم، چهارم و پنجم متوسطه

در این بخش به بررسی روابط بین فردی و همچنین بیان احساسات پرداخته می‌شود. این بخش دانش‌آموزان را به بحث درباره تفاوت‌های میان عشق و دوستی در چارچوب روابط معنادار و ارزشمند هدایت می‌کند. در دوره متوسطه، بیداری عاطفی و جنسی در بلوغ و همچنین جذابیت و احساسات عاشقانه نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد. علاوه بر این، گرایش جنسی به عنوان یک بخش مهم از چالش‌های اولین روابط در نظر گرفته می‌شود. دانش‌آموزان با مفاهیم مربوط به مدیریت سالم اختلاف‌ها، و همچنین روش‌های مختلف پیشگیری، شناسایی و مواجهه با خشونت آشنا می‌شوند.

کنش جنسی

سال های دوم، سوم و چهارم متوسطه

در این مبحث که برای دوره متوسطه در نظر گرفته شده، به احترام به انتخاب‌های شخصی فرد و انگیزه‌های او برای کنش جنسی پرداخته می‌شود. دانش‌آموزان با موضوعات مربوط به خواسته و لذت آشنا و با مسائل مربوط به تجربه صمیمیت عاطفی و جنسی در چارچوب احترام به خود و دیگران آشنا می‌شوند.

بیماری های مقاربتی و بارداری

سال های دوم، سوم، چهارم و پنجم متوسطه

این موضوع به سلامت جنسی و باروری می‌پردازد. در این بخش، رویکردهای مطلوب برای یک رابطه ایمن و همچنین نحوه عملکرد روش‌های پیشگیری و ضدبارداری معرفی می‌شود. در این بخش، دانش‌آموزان به بحث در مورد رفتارهای جنسی ایمن و مسائل اخلاقی مرتبط با مسائل جنسی می‌پردازند.

این موضوعات در چارچوب یک دیدگاه جامع و مثبت از مسائل جنسی قرار می‌گیرند که به توسعه نیروی بالقوه انسانی کمک می‌کند. این نگرش بر این باور است مسائل جنسی به همان اندازه که در بدن رخ می‌دهد، در ذهن و قلب نیز جریان دارد و پتانسیلی برای رشد، لذت و ایجاد ارتباط برای دانش‌آموزان به همراه دارد. این برنامه همچنین اذعان دارد که جنسیت بخشی از وجود انسان است و باعث برانگیختن کنجکاوی می‌شود.

برای مشاهده برنامه می‌توانید به این سایت مراجعه کنید

<http://www.education.gouv.qc.ca/professionnels/dossiers/education-a-la-sexualite/>

نقش‌ها و مسئولیت‌های مدرسه و خانواده

در زمینه آموزش مسائل جنسی، نقش مدرسه و والدین تکمیل‌کننده یکدیگر است و در برابر یکدیگر قرار نمی‌گیرند. از یک سو، مدرسه این وظیفه را دارد که به دانش‌آموزان آموزش دهد و به آن‌ها این امکان را بدهد که دانش، مهارت‌ها و نگرش‌های لازم برای درک جهان، پیدا کردن جایگاه خود و ادامه یادگیری در طول زندگی را کسب کنند. مدرسه همچنین نقش اجتماعی کردن دانش‌آموزان را نیز بر عهده دارد و به آن‌ها می‌آموزد که چگونه در کنار دیگران با احترام و رواداری زندگی کنند. همچنین مدرسه، هنجارهایی را که جامعه را اداره می‌کنند و ارزش‌های بنیادی که جامعه بر آن‌ها استوار است را آموزش می‌دهد. در زمینه آموزش مسائل جنسی، مدرسه نقش و مداخله‌های خود را بر اساس محوریت آگاهی و پیشگیری قرار می‌دهد. از سوی دیگر، خانواده برای جوانان به‌عنوان یک راهنما در زمینه رشد، نیازها و ارزش‌های او عمل می‌کند.

جایگاه والدین در آموزش مسائل جنسی به فرزندان

کودک به والدین خود نیاز دارد تا رشد کند، خودمختاری خود را توسعه دهد، یاد بگیرد و شخصیت خود را بسازد. در زمینه آموزش مسائل جنسی، والدین نقش اساسی از همان سنین پایین در شکل‌گیری جنسیت فرزند خود دارند. والدین مسئول انتقال ارزش‌ها و مرجع‌های فرهنگی خود، ارائه اطلاعات و پاسخ به سوالات کودک هستند.

تعامل یک عنصر غیرقابل انکار در مشارکت والدین در آموزش مسائل جنسی است. جوانان می‌خواهند به فضاهای امنی دسترسی داشته باشند تا بتوانند بدون ترس از قضاوت یا سرزنش، احساسات و افکار خود را مطرح کنند. یک تعامل مثبت برای مثال بیان محبت، عاطفه، تحمل و همدلی، منجر به مهارت‌های مثبت در مسائل جنسی می‌شود، این در حالی است که یک تعامل نامطلوب مثلاً خصمانه یا آزار دهنده، می‌تواند به مشکلاتی مانند رابطه جنسی در سنین پایین یا روابط عاشقانه‌ای که رضایت‌بخش نیستند، منجر شود. هرچه نوجوان بیشتر احساس کند که بخشی از یک رابطه مبتنی بر اعتماد متقابل است، بیشتر تمایل خواهد داشت تا درباره مسائل جنسی با والدین خود گفتگو کند.

ممکن است برخی از والدین، صرف‌نظر از نوع رابطه‌ای که با فرزند خود دارند، احساس راحتی نکنند تا درباره موضوعات جنسی با آن‌ها صحبت کنند. یکی از راه‌های خوب برای غلبه بر این احساس، کسب اطلاعات درباره توسعه روان‌شناختی و جنسی کودک یا نوجوان است. والدین آگاه می‌توانند این حس را داشته باشند که ابزارهای بهتری برای پاسخ به سوالات احتمالی فرزند خود دارند.

از این جهت، والدینی که درباره موضوعات مطرح‌شده در چارچوب آموزش جنسی در محیط مدرسه آگاهی کسب می‌کنند، می‌توانند خود را بخشی از فرآیند یادگیری فرزندانشان بدانند و آمادگی بیشتری برای بحث درباره برخی موضوعات پیدا کنند. بیان واضح آنچه که قابل قبول باشد یا نباشد، به نوجوانان کمک می‌کند تا با ارزش‌های خانوادگی، مذهبی یا فرهنگی در زمینه مسائل جنسی آشنا شوند. در مطالعه‌ای که در مورد نوجوانان از فرهنگ‌هایی که تحت تأثیر اسلام هستند انجام شده است، یحیوی و تیمش گزارش می‌دهند که زمانی که ارزش‌ها برای دختران نوجوان مشخص است، به آن‌ها کمک می‌کند تا مرزهایی برای خود تعیین کرده و نسبت به آن احساس اطمینان کنند. تعیین مرزها و رعایت آن‌ها برای نوجوانان به اندازه‌ی گوش داده شدن، آگاه شدن یا مشاوره گرفتن دارای اهمیت است.

تأثیر والدین بر نوجوانان غیرقابل انکار است. بیشتر نوجوانان خود را تحت تأثیر آنچه که والدینشان در مورد مسائل جنسی و روابط عاشقانه به آن‌ها منتقل کرده‌اند می‌دانند و آن را منبعی مهم برای اطلاعات می‌شمارند.

در نهایت، نباید تلاش کرد که نقش والدین و مدرسه را در آموزش مسائل جنسی به نوجوانان در مقابل یکدیگر قرار داد. در واقع، نقش مدرسه ارائه اطلاعات ضروری است، اما هدف آن قانع کردن یا تغییر باورها و ارزش‌های دانش‌آموزان نیست. بنابراین، این نقش‌ها مکمل یکدیگر هستند و هدف آن‌ها این است که این مسئولیت بین کنشگران مختلف به اشتراک گذاشته شود. علاوه بر این، اگرچه ممکن است تفاوت‌هایی در دیدگاه‌ها نسبت به مسائل جنسی یا آموزش مسائل جنسی وجود داشته باشد، اما دسترسی به منابع گوناگون اطلاعاتی به نوجوانان این امکان را می‌دهد که توانایی تحلیل و انتقاد خود را توسعه دهند و در نتیجه بتوانند شیوه‌هایی را که با ارزش‌هایشان سازگار است انتخاب کنند.

L'influence du parent sur l'adolescent.e est non négligeable. La majorité des adolescent.e.s se considèrent influencé.e.s par ce que leurs parents leur ont transmis sur la sexualité et les relations amoureuses et les considèrent comme une source importante d'information.

Finalement, il ne faut pas tenter d'opposer le rôle du parent et celui de l'école dans l'éducation à la sexualité des jeunes. En effet, le rôle de l'école est d'offrir des informations essentielles, mais ne vise pas à convaincre ou changer les croyances ou les valeurs des élèves. Ainsi, ces rôles sont complémentaires et visent à ce que la responsabilité soit partagée entre ces différents acteurs. De plus, bien qu'il puisse exister des différences dans les perspectives vis-à-vis de la sexualité ou par rapport à l'éducation à la sexualité, la possibilité d'avoir accès à plusieurs sources diversifiées d'informations permet aux jeunes de développer leur sens critique et ainsi choisir d'adopter des pratiques qui correspondent à leurs valeurs.

در محوریت قرار دادن نوجوانان در آموزش مسائل جنسی

ترسی که بسیاری از افراد هنگام صحبت درباره آموزش مسائل جنسی به نوجوانان بیان می‌کنند، این است که اطلاعات زیادی در سنین خیلی پایین به نوجوانان داده شود. برای دستیابی به یک آموزش مسائل جنسی با کیفیت، ضروری است که دیدگاه نوجوانان را درک کنیم. مهم است که به آن‌ها فرصت داده شود تا نظرات خود، دیدگاه‌هایشان درباره جهان، و همچنین سوالات و چالش‌هایی که در زمینه مسائل جنسی با آن‌ها روبه‌رو هستند را بیان کنند. کودکان، به خصوص در سنین پایین بسیار کنجکاو هستند و سوالات زیادی مطرح می‌کنند. تعهد به پاسخ دادن به سوالات آن‌ها این امکان را می‌دهد که به نیازهایشان رسیدگی شود، بدون این که وارد جنبه‌های از مسائل جنسی شویم که درک آن‌ها در سنین پایین امکان پذیر نمی‌باشد. مهم است که به سوالات آن‌ها پاسخ دهیم و این کار را با اطلاعات صحیح انجام دهیم، در غیر این صورت، همانطور که پیشتر اشاره شد، ممکن است به منابع اطلاعاتی غیر موثق رجوع کنند.

کاملاً طبیعی است که نتوانید به همه‌ی سوالات پاسخ دهید یا در مطرح کردن تمام موضوعات مربوط به مسائل جنسی با فرزندان احساس راحتی نکنید. در صورت شک، از بیان این موضوع که پاسخ سوال او را نمی‌دانید، هراس نداشته باشید. شما می‌توانید خودتان اطلاعات را جستجو کنید یا فرزندان را به یک منبع اطلاعاتی معتبر و مناسب برای سنش هدایت کنید (مانند منابع پیشنهادی در انتهای این راهنما). در نهایت، اگر صحبت کردن در مورد آموزش مسائل جنسی با فرزندان برای شما کاری دشوار است دو نگرش کلیدی که می‌توانند به تسهیل این گفتگو کمک کنند، گوش دادن فعال و پرهیز از قضاوت هستند. این رویکردها نشان‌دهنده حمایت شما از فرزندان خواهند بود.

فهرست منابع

برای تمام سنين

La rubrique **Sexualité** du site
Les trésors en éducation spécialisée

de Marie-Claude Armstrong (2022) :
educationspecialisee.ca/sexualite/

La plateforme **On s'explique ça** (2022) :
onsexpliqueca.com

Le réseau de livres sur différents thèmes
d'éducation à la sexualité suggéré par les
équipes **Constellations** et ministère de
l'Éducation :
[constellations.education.gouv.qc.ca/index.php?
p=dp&ss=eds](http://constellations.education.gouv.qc.ca/index.php?p=dp&ss=eds)

La plateforme **Kaléidoscope** (2022) pour des
livres jugés exemplaires en matière d'éducation
à l'égalité, par le Centre de filles de la YMCA :
kaleidoscope.quebec

Éducation à la sexualité, le site d'informations
à l'intention des parents et autres personnes
intervenantes du Centre de services scolaire des
Découvreurs (2021) :
[sites.google.com/csdecou.net/educationsexualit
e-parents/accueil](http://sites.google.com/csdecou.net/educationsexualite-parents/accueil)

فهرست منابع

Le **Guide de sexualité pour les autistes au pays des neurotypiques** de la Fédération québécoise de l'autisme (2022) : tinyurl.com/mwejdne5

L'édition sur l'**éducation à la sexualité** de la revue **Actions Parents**, par la Fédération des comités de parents du Québec (2018) : www.csscv.gouv.qc.ca/application/files/7415/6268/3922/FCPQ_action_parents.pdf

Le site internet **Le sexe et moi** de la Société des obstétriciens et gynécologues du Canada (2022) : www.sexandu.ca/fr/

Le magazine **Ça s'exprime** du ministère de la Santé et des Services sociaux du Québec (2007-2016) : publications.msss.gouv.qc.ca/msss/sujets/ca-sexprime

Le livre **Tout nu! Le dictionnaire bienveillant de la sexualité** de Myriam Daguzan Bernier (2019), disponible en format papier et numérique

Les ressources et les vidéos de la **Fondation Marie Vincent** contre les violences à caractère sexuel : marie-vincent.org/

فهرست منابع

برای دبستان

Les trousse numériques d'éducation à la sexualité **Sasha et Lou, Ma réalité en 3D** et **#mavie** (2022) des éditions du Grand

Duc :

www.grandducenligne.com/fr/collections/education-a-la-sexualite-primaire

Le livret **Stop aux violences sexuelles faites aux enfants** des éditions Bayard (2018) : www.bayard-jeunesse.com/infos/wp-content/uploads/2018/10/Livret-STOP_aux-Violences_Sexuelles.pdf

La **sélection de films Éducation à la sexualité** pour les jeunes de 7 à 12 ans de l'Office nationale du film : www.onf.ca/selection/edu-education-la-sexualite-au-primaire/

Un album jeunesse non genré, **L'enfant de fourrure, de plumes, d'écailles, de feuilles et de paillettes**, de Kai Cheng Thom, Wai-Yant Li , Kai Yun Ching aux éditions Dent-de-lion (2019)

فهرست منابع

برای ثانویه

Le programme de prévention des agressions à caractère sexuel **Empreinte**, destiné aux jeunes, à leurs parents et au personnel scolaire, par Manon Bergeron, Martine Hébert, les RQCALAQS : www.programmeempreinte.com/fr/parents/

Le guide à l'usage des parents **Entre les transformations, les frissons, les passions... et toutes les questions** pour discuter de sexualité avec leur adolescent.e, du gouvernement du Québec (2014) : publications.msss.gouv.qc.ca/msss/document-000079/

La plateforme web **SexURL**, qui offre « des capsules sexoéducatives pour les jeunes et moins jeunes en quête de réponse » (2022) : reflechiraca.co/

La série documentaire **On parle de sexe**, par Télé-Québec et Tel-Jeunes (2018-2020) : video.telequebec.tv/details/32001

فهرست منابع

کتابهایی برای صحبت در مورد تمایلات
جنسی با فرزندان

La masturbation ne rend pas sourd !

de Daniel Brouillette aux éditions Les Malins
(2019)

Clitoris n'est pas le nom d'une planète !

de Virginie Cloutier-Naud et Daniel
Brouillette (2021) aux éditions Les Malins

C'est beau, le rouge, de Lucia Zamolo aux
éditions de la Courte échelle (2021) au sujet
des menstruations

**Cher corps, je t'aime : guide pour aimer
son corps,** de Jessica Sanders et Carol
Rossetti aux éditions CRACKBOOM (2019)

Le poids des seins de Nathalie Lagacé aux
éditions de l'Isatis (2021), pour parler du
développement de la poitrine à la puberté

کتابشناسی

1. Faber, A., et Mazlish, E. (2014). *Parents épanouis, enfants épanouis : Votre guide pour une famille plus heureuse*. Les éditions du Phare. (Publication originale en 1974).
2. Desjardins, G. (1990). La pédagogie du sexe : un aspect du discours catholique sur la sexualité au Québec (1930-1960). *Revue d'histoire de l'Amérique française*, 43(3), 381-401.
3. Saint-Cerny, A. (2007). Brève histoire de l'éducation sexuelle. *À bâbord !*, 20. (ababord.org)
4. Ministère de l'Éducation et de l'Enseignement supérieur. (2015). *Éducation à la sexualité* [Projet-pilote]. (gouv.qc.ca)
5. Garcia, C.K. (2015). Sexual health education in Quebec schools: A critique and call for change. *The Canadian Journal of Human Sexuality*, 24(3), p. 197-204.
6. Ministère de l'Éducation et de l'Enseignement supérieur. (2018). *Éducation à la sexualité — Contenus* [Programme]. (gouv.qc.ca)
7. Lambert, G., Mathieu-C., S., Goggin, P., Maurais, É., et Direction des risques biologiques et de la santé au travail. (2017). *Étude PIXEL — Portrait de la santé sexuelle des jeunes adultes au Québec*. Institut national de santé publique du Québec. (inspq.qc.ca)
8. Duquet, F. (2003). L'éducation à la sexualité dans le contexte de la réforme de l'éducation. L'éducation à la sexualité dans le contexte de la réforme de l'éducation (gouv.qc.ca).
9. Ramsay, S. (2005). Embrasser d'autres cultures : l'éducation sexuelle auprès d'une clientèle multiculturelle. *Ça s'exprime*, 1(3).
10. Romano, H. (2014). L'éducation à la sexualité et l'institution scolaire. Dans H. Romano, *École, sexe et vidéo*. Paris : Dunod, p. 131-158.
11. Bosma, L.M., et coll. (2019). Promoting Resilience During Adolescence: Voices of Latino Youth and Parents. *Youth & Society*, 51(6), p. 735-755.
12. Golman, M., Luu, A., Ricks, N., Norris, V., et Nguyen, S. (2020). *Engaging Church Leaders in the Reduction of Teen Birth Rate in High-Risk Areas*. International Quarterly of Community Health Education.

کتابشناسی

13. Griffith, D. M., Campbell, B., Allen, J. O., Robinson, K. J., et Stewart, S. K. (2010). Your Blessed Health: An HIV-Prevention Program Bridging Faith and Public Health Communities. *Public Health Reports*, 125(1), p. 4-11.
14. Baker, C. K., Gleason, K., Naai, R., Mitchell, J., et Trecker, C. (2013). Increasing Knowledge of Sexual Abuse: A Study With Elementary School Children in Hawai'i. *Research on Social Work Practice*, 23(2), p. 167-178.
15. Mulatris, P., et Liboy, M.-G. (2020). Autour de la diversité des orientations sexuelles : regard croisé Afrique-Canada parmi les jeunes francophones issus de l'immigration africaine subsaharienne. *Canadian Ethnic Studies*, 52(1), p. 73-93.
16. Descheneaux, J., G. Pagé, C. Piazzesi, M. Pirotte et Fédération du Québec pour le planning des naissances. (2018). *Promouvoir des programmes d'éducation à la sexualité positive, inclusive et émancipatrice*. Montréal : Service aux collectivités de l'Université du Québec à Montréal et Fédération du Québec pour le planning des naissances.
17. Saint-Pierre, F., et Viau, M.-F. (2006). *La sexualité de l'enfant expliquée aux parents*. Centre hospitalier universitaire Sainte-Justine.
18. Direction régionale de santé publique. (2019). *Globalité de la sexualité*. Sexo Clic. santemontreal.qc.ca/fileadmin/fichiers/professionnels/DRSP/sujets-a-z/SEXOcllic/Comprendre/2019/Globalite-de-la-sexualite_Janvier_2019.pdf
19. Pound, P., Langford, R., et Campbell, R. (2016). What do young people think about their school-based sex and relationship education? A qualitative synthesis of young people's views and experiences. *BMJ Open*, 6(9).
20. Yahyaoui, A., El Methni, M., Lakhdar, D. B. H., et Gaultier, S. (2010). Représentations et vécus de la sexualité à l'adolescence et appartenances culturelles. Étude comparative auprès de 134 adolescentes. *Neuropsychiatrie de l'enfance et de l'adolescence*, 58(3), p. 132-139.

*L'éducation à la
sexualité à l'école*
JE M'INFORME!

